

HE 31/2014 vp

**Hallituksen esitys eduskunnalle romualan käännettyä
arvonlisäverovelvollisuutta koskeviksi säännöksiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisäverolakia siten, että romualalla otet- taisiin käyttöön käännetty arvonlisäverovel- vollisuus. Käännettyä verovelvollisuutta so-	vellettaessa verovelvollinen olisi myyjän si- jasta ostaja. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.
--	--

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Kansallinen lainsäädäntö.....	3
2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö.....	3
2.3 Jäsenvaltioiden lainsäädäntö.....	4
Romualan käännetty verovelvollisuus jäsenvaltioissa.....	4
Ruotsi.....	4
2.4 Nykytilan arviointi.....	5
Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitys.....	5
Romualan harmaa talous ja talousrikollisuus.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
3.1 Käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisen tavoitteet.....	8
3.2 Käännetyn verovelvollisuuden soveltamisalan laajuus.....	9
3.3 Romun ja jätteen määritelmä.....	10
3.4 Laskutus, veron ilmoittaminen ja veron vähentäminen.....	11
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	12
4.1 Vaikutukset arvonnäisäveron tuottoon.....	12
Käännetyn arvonnäisäverovelvollisuuden vaikutus verotuottoon.....	12
Tukkuliikkeiden liikevaihtotietoon perustuva laskelma.....	12
Verotarkastushavaintoihin perustuva laskelma.....	13
4.2 Vaikutukset muuhun harmaaseen talouteen ja kilpailutilanteeseen.....	13
4.3 Vaikutukset Verohallinnon kustannuksiin.....	14
4.4 Vaikutukset Tullin kustannuksiin.....	14
4.5 Vaikutukset yritysten hallinnollisiin kustannuksiin.....	14
5 ASIAN VALMISTELU.....	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	16
2 VOIMAANTULO.....	17
LAKIEHDOTUS.....	18
Laki arvonnäisäverolain muuttamisesta.....	18
LIITE.....	20
RINNAKKAISTEKSTI.....	20
Laki arvonnäisäverolain muuttamisesta.....	20

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden aiheuttamat vahingot Suomessa ovat vuosittain huomattavat. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (HTSY) on tehnyt yhteistyössä Verotarkastusyksikön ja Yritysverotusyksikön kanssa 23 päivänä lokakuuta julkaistun selvityksen romualasta, ilmiöselvitys 16/2013. Selvityksen mukaan verotarkastuksissa on noussut esiin metalliromukauppaan liittyviä harmaan talouden ilmiöitä Suomessa, joista keskeisimpiä ovat arvonnäköveron rikkomukset, kuten perusteettomat vähennykset sekä ilmoitusten ja maksujen laiminlyönnit.

Romukauppaan liittyvä rikollisuus näkyy myös poliisin työssä. Poliisihallituksen mukaan poliisiasiain tietojärjestelmään on kirjattu romualaan liittyviä rikosilmoituksia. Rikosilmoituksista tehtyjen havaintojen mukaan romukauppojen liiketoimintaan liittyy omaisuuden anastamiseen liittyviä rikoksia kuten törkeitä varkauksia, varkauksia, varkauden yrityksiä, näpistyksiä, vahingontekoja ja kätkemisrikoksia. Romualalla esiintyy myös niin sanottuja varsinaisia talousrikoksia kuten kirjanpito-, velallisen epärehellisyys- ja verorikoksia, rekisterimerkintärikoksia, liiketoimintakieltolain rikkomuksia ja rahanpesurikoksia.

2 Nykytila

2.1 Kansallinen lainsäädäntö

Arvonnäköverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan arvonnäköveroa suoritetaan valtiolle liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarain ja palvelun myynnistä. Lain 2 §:n 1 momentin perusteella velvollinen suorittamaan arvonnäköveroa (*verovelvollinen*) 1 §:ssä tarkoitusta myynnistä on pääsääntöisesti tavarain tai palvelun myyjä.

Arvonnäköverolain 102 §:n 1 momentin mukaan verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavarasta tai palvelusta

suoritettavan veron. Lain 102 §:n 2 momentin mukaan verollisella liiketoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, joka tämän lain mukaan aiheuttaa tavarain tai palvelun myyjälle verovelvollisuuden.

Arvonnäköverotuksessa verovelvollinen tavarain tai palvelun myyjä laskuttaa ostajaa arvonnäköverollisella laskulla ja tilittää myynnin arvonnäköveron valtiolle. Ostajalla on vastavasti oikeus vähentää ostoon sisältyvä arvonnäkövero omassa arvonnäköverotuksessaan, kun hankinta on tehty hänen verollista liiketoimintaansa varten.

2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Yhteisestä arvonnäköverojärjestelmästä 28 päivänä marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (jäljempänä *direktiivi*) 2 artiklan mukaan arvonnäköveroa on suoritettava verovelvollisen jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta tavarain luovutuksesta ja palvelujen suorituksesta. Direktiivin 193 artiklan mukaan arvonnäköveron on velvollinen maksamaan verovelvollinen, joka suorittaa verollisen tavarain luovutuksen tai palvelujen suorituksen, lukuun ottamatta 194—199 ja 202 artiklassa tarkoitettuja tapauksia, joissa toinen henkilö on velvollinen maksamaan veron.

Direktiivin 199 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan jäsenvaltio voi säätää, että veronmaksuvelvollinen on verovelvollinen, joka vastaanottaa liitteessä VI lueteltujen käytetyn materiaalin, samassa tilassa uudelleenkäyttöön soveltumattoman käytetyn materiaalin, teollisuus- ja muun jätteen, kierrätyskelpoisen jätteen, osittain käsitellyn jätteen, romun sekä tiettyjen tavarain luovutukset ja palvelujen suoritukset.

Direktiivin liitteessä VI on seuraava luettelo 199 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetuista tavarain luovutuksista ja palvelujen suorituksista:

(1) rauta- ja ei-rautapitoisten jätteiden, romun ja käytetyn materiaalin, mukaan luettuna rauta- ja ei-rautapitoisten metallien taikka niiden seosten käsittelyyn, valmistuksen tai

sulatuksen tuloksena olevat puolivalmisteet, luovutus;

(2) rauta- ja ei-rautapitoisten puolivalmisteen luovutus ja tiettyjen niihin liittyvien käsittelypalvelujen suoritus;

(3) sellaisten jäännösten ja muiden kierrätyskelpoisten materiaalien luovutus, jotka koostuvat rauta- tai ei-rautapitoisista metalleista, niiden seoksista, kuonasta, tuhkasta, hilseestä ja teollisuusjäännöksestä, joka sisältää metalleja tai niiden seoksia, sekä näiden tuotteiden lajittelu-, leikkaus-, hajotus- ja puristuspalvelujen suoritus;

(4) rauta- ja ei-rautapitoisen jätteen sekä lasimurskasta, lasista, paperista, kartongista ja pahvista, lumpuista, luista, nahasta, tekonahasta, pergamentista, raakavuodista ja nahoista, jätteistä, side- ja purjelangasta, nuorasta ja köydestä, kaapelista sekä kumista ja muovista koostuvien leikkeiden, romun, jätteen, käytetyn materiaalin ja kierrätyskelpoisen materiaalin luovutus ja tiettyjen niihin liittyvien käsittelypalvelujen suoritus;

(5) tässä liitteessä tarkoitettujen materiaalien luovutus sen jälkeen, kun niitä on käsitelty puhdistamalla, kiillottamalla, lajittelemalla, leikkaamalla, hienontamalla, puristamalla tai valamalla harkoiksi;

(6) perusmateriaalien työstämisestä syntyvän romun ja jätteen luovutus.

2.3 Jäsenvaltioiden lainsäädäntö

Romualan käännetty verovelvollisuus jäsenvaltioissa

Suurin osa jäsenvaltioista soveltaa käännettä verovelvollisuutta romualalla. Romualan käännettä verovelvollisuutta ei ole otettu käyttöön Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Luxemburgissa, Belgiassa, Kroatiassa, Kyproksella ja Maltalla.

Jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä on eroja sen suhteen, minkälaisen romujen ja jätteiden sekä niihin liittyvien palvelujen suoritukseen käännettä verovelvollisuutta sovelletaan. Osassa jäsenvaltioita käännettä verovelvollisuutta sovelletaan kaikkiin tai lähes kaikkiin direktiivin liitteessä mainittuihin tavaroihin ja palveluihin. Näitä jäsenvaltioita ovat Alankomaat, Saksa,

Ranska, Itävalta, Espanja, Italia, Kreikka, Portugali, Puola, Unkari, Bulgaria ja Romania. Osassa jäsenvaltioita soveltamisala kattaa sitä vastoin vain tiettyjen romujen, esimerkiksi tiettyjen metalliromujen, luovutukset. Tällaista järjestelmää sovelletaan Ruotsissa, Tanskassa, Virossa, Latviassa, Liettussa, Irlannissa, Slovakiassa, Sloveniassa ja Tsekin tasavallassa.

Jäsenvaltioista Viron ja Bulgarian arvonlisäverolainsäädännössä viitataan romun ja jätteen tarkemman määritelmän osalta jätelainsäädäntöön. Ruotsin, Saksan, Itävallan, Espanjan, Italian ja Unkarin arvonlisäverolainsäädännössä viitataan romukäsitteen osalta tullilainsäädäntöön eli yhdistetyn nimenkeistön (CN) mukaisiin määritelmiin.

Ruotsi

Ruotsissa romualan käännetty verovelvollisuus on otettu käyttöön vuoden 2013 alusta. Romukaupan toimintaympäristö ja rakenteet ovat Ruotsissa monilta osin samankaltaiset kuin Suomessa. Suurimmat väärinkäytökset ovat molemmissa maissa keskittyneet romumetallikauppaan.

Käännettä verovelvollisuutta sovelletaan romujen ja jätteiden luovutuksiin sellaisten elinkeinonharjoittajien välillä, jotka ovat tai joiden pitäisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjä. Järjestelmää ei ole rajattu varsinaisiin romualan toimijoihin vaan se koskee kaikkia toimijoita ja yrityksiä, jotka luovuttavat laissa määriteltyjä romuja ja jätteitä toiselle elinkeinonharjoittajalle.

Käännettä verovelvollisuutta sovelletaan tiettyihin metalliromuihin ja -jätteisiin, joita ovat rauta-, teräs-, kupari-, nikkeli-, alumiini-, lyijy-, sinkki-, tina- ja muista epäjaloista metalleista koostuva romu ja jäte sekä galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu samoin kuin loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut.

Järjestelmä kohdistettiin Ruotsissa vain edellä mainittuihin tuotteisiin, sillä niiden kauppaan oli liittynyt eniten ongelmia ja väärinkäytöksiä. Esimerkiksi paperi- ja muovijätteiden myynteihin järjestelmää ei haluttu ulottaa.

Romun ja jätteen tarkempaa määritelmää ei ole sisällytetty suoraan Ruotsin arvonnäverolainsäädäntöön. Arvonnäverolaissa viitataan romun ja jätteen määritelmän osalta tullilainsäädännössä säädettyyn yhdistettyyn nimikkeistöön eli CN-nimikkeistöön (Ruotsissa KN, kombinerade nomenklaturen). Romun määritykset on sidottu siihen säädösversioon, jollaisena yhdistetty nimikkeistö oli ollut voimassa vuoden 2012 alussa.

Edellä olevat määritelmäviittaukset on toteutettu Ruotsin arvonnäverolaissa siten, että käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan esimerkiksi yhdistetyn nimikkeistön 7404-alkuiseen nimikkeeseen kuuluvaan kuparimunuun ja -jätteeseen, yhdistetyn nimikkeistön 7602-alkuiseen nimikkeeseen kuuluvaan alumiinimunuun ja -jätteeseen ja niin edelleen. Verohallinto on antanut romun ja jätteen käsitteestä ja määritelmistä lisäksi ohjeistusta, joka perustuu pääosin yhdistetyn nimikkeistön osalta sovellettuihin tulkintaperiaatteisiin.

Lyhyen soveltamisajan vuoksi Ruotsin verohallinnolla on vasta vähän kokemusta järjestelmän vaikutuksista. Verohallinnolle ei kuitenkaan ole raportoitu merkittävistä ongelmista järjestelmän soveltamisessa. Tulkin- ta-asioissa Verohallinto ja Tulli ovat tehneet jonkin verran epävirallista yhteistyötä. Ruotsin Verohallinto laatii romualan käännetyn verovelvollisuuden vaikutuksista selvityksen lähivuosina.

2.4 Nykytilan arviointi

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitys

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksessä 16/2013 on arvioitu verotarkastuksissa esiin nousseita metalliromukauppaan liittyviä harmaan talouden tekotapoja Suomessa ja niiden vaikutusta erityisesti arvonnäveron kertymään. Selvityksessä on kuvattu metallinkierrätystoiminnan ja metalliromukaupan rakennetta Suomessa sekä käsitelty käännetyn arvonnäverovelvollisuuden soveltamista metalliromun kauppaan Suomessa. Selvityksen ulkopuolelle jätettiin romukauppaketjun alkupään toimijat eli yksi-

tyshenkilöt ja yritykset, jotka luovuttavat metalliromun romukauppaketjuun sekä myyntiketjun loppupään toimijat kuten terästehtaat ja sulattamot.

Selvitystä varten haastateltiin Verohallinnon asiantuntijoita sekä käytettiin lähdeaineistona yhteenvedoa romualaa koskevista verotarkastushavainnoista vuosilta 2007–2012. Lisäksi Suomen Romukauppiaiden Liitto ry:ltä saatiin selvitykseen tietoja muun muassa jäsenyritysten määrästä ja rooleista metalliromun kierrätysketjussa.

Romukauppaa harjoittaneista verotarkastetuista yrityksistä 76 prosenttia oli harmaan talouden kohteita. Verotarkastettujen yritysten määrä oli 140, joista varsinaisesti romumetallin kierrätysalalla toimineita yrityksiä oli 76. Yritysten määrän vähäisyydestä johtuen harmaan talouden laajuutta romualalla ei voitu päätellä pelkkien verotarkastusten perusteella. Tämän vuoksi verotarkastusten tulosten yleisyyttä pyrittiin arvioimaan muodostamalla selvityksessä romualan yrityksiä kuvaava kohdejoukko ja kartoittamalla siihen valittujen yritysten taloudellista luotettavuutta muun muassa verovelkojen, ilmoituslaiminlyöntien, konkurssi- ja yrityssaneeraus- tietojen sekä tilinpäätöstietojen avulla.

Yritykset rajattiin ilmiöselvityksen kohdejoukkoon seuraavien tietojen perusteella: Suomen Romukauppiaiden Liiton jäsenluettelo, Verohallinnon Verotarkastusyksikön kohdejoukko ”romuala” sekä Verohallinnon tietokannan yritykset toimialoilta 38310 Romujen purkaminen, 38320 Lajiteltujen materiaalien kierrätys, 43110 Rakennusten ja rakennelmien purku sekä 46770 Jätteen ja romun tukkukauppa. Myös muilla toimialoilla katsottiin mahdollisesti olevan yrityksiä, jotka osallistuvat säännöllisesti tai satunnaisesti romumetallikauppaan.

Selvityksessä oletettiin, että keskeisimmät toimijat romukaupan ketjun keski- ja loppupäästä ovat mukana kohdejoukossa, kun taas ketjun alkupään yritykset ovat joukossa vähemmän kattavasti edustettuina. Rajausehtojen perusteella selvitykseen ei otettu mukaan niitä yksityishenkilöitä tai yrityksiä, jotka myyvät tai antavat metalliromua ketjun alkupään toimijoille. Kohdejoukkoon valikoitui edellä mainittujen rajausehtojen mukaisesti 1 062 yritystä, joista 652 oli tarkasteluhetkel-

lä toimivia. Suomen Romukauppiaiden Liittory:n jäseniä oli kohdejoukossa sata ja verotarkastusten kohdejoukkoon kuuluneita yrityksiä 92.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan metalliromua ja eri metallien työstölijäämiä syntyy metalliteollisuudessa ja rakennusteollisuudessa, erityisesti rakennus- ja tehdaspurkutyömailla. Autopurkamaisissa syntyy erilaista metalliromua purettaessa autoja pienempiin osiin.

Ilmiöselvityksen mukaan metalliromun keräyksessä ja kierrätyksessä voidaan karkeasti jaoteltuna katsoa toimivan kolmen tason yrityksiä ja yrittäjiä. Jaottelussa yritykset ja toimijat toimivat kerääjän, romukauppiaan ja tukkukauppiaan rooleissa. Yritys voi toimia joko yhdessä tai useissa eri rooleissa. Perusmuodossaan metalliromun kierrätysketjussa kerääjä kerää metalliromua eri lähteistä, myy sen romukauppiaille, joka myy sen edelleen omien lajittelutoimenpiteidensä jälkeen tukkukauppiaille. Tämä puolestaan myy romun edelleen loppukäyttöön sulattamoon tai terästehtaalle.

Ilmiöselvityksen kohdejoukon yritykset jaettiin edellä mainittuihin rooleihin siten, että käyttöomaisuudeltaan ja palkanmaksultaan pienet yritykset luokiteltiin kerääjiksi (884 yritystä) ja suuremmat yritykset joko romukauppiaksi (174 yritystä) tai tukkukauppiaksi (4 yritystä).

Romun kerääjäyritykset ovat yleensä pienemmän mittakaavan toimijoita, jotka toimivat pääosin toiminimellä tai pienenä osakeyhtiönä. Näillä yrityksillä on vähän käyttöomaisuutta eikä pääsääntöisesti metalliromun säilytykseen käytettävää paikkaa eikä muuta toimitilaa. Kyse on yleensä yksityisyrittäjistä, joilla ei ole palveluksessaan ulkopuolisia työntekijöitä. Romun kerääjäyritykset hakevat, purkavat ja ostavat metalliromua yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, teollisuudesta ja kuntakeräyksistä, ja myyvät sitä edelleen romun lajittelijoille eli romukauppiaille. Toimintaan saattaa liittyä vähäistä jalostamista. Romumetalli saadaan joko ilmaiseksi noutoa vastaan tai purkutyötä vastaan. Jos metallista maksetaan, se tapahtuu pääasiassa käteisellä. Tähän ryhmään kuuluu myös yrityksiä, jotka toimivat metallin luovuttajien ja romukauppiaiden yhteyshenkilöinä ja välittäjinä.

Romun kerääjät laiminlyövät usein kirjanpidon ja hoitavat rahaliikennettä pääsääntöisesti käteisillä varoilla. Yritykset eivät hoida maksuliikennettään todennettavan laskutuksen kautta eikä niiden ostoista synny tositteita. Romun kerääjät saattavat myös toimia kuittikauppiaina romun jalostajille. Tällä tasolla liikkuu myös varastettua metalliromua, joka päättyy metalliromun myyntiketjuun.

Romukauppiaiden toiminta on lähtökohtaisesti edellistä tasoa laajamittaisempaa. Tunnusomaista on, että yrityksillä on purkutyötä ja varastointia varten hankittuja kiinteistöjä sekä muuta käyttöomaisuutta, kuten kuljetus- ja lajittelukalustoa, sekä palkattua henkilökuntaa. Yritykset ostavat ja ottavat vastaan romua muun muassa kerääjäyrityksiltä ja teollisuudelta sekä yksityishenkilöiltä. Tähän toimintaan liittyvä erityispiirre on, että myyjä ei kirjoita laskua kaupan kohteena olevasta metalliromusta vaan laskun laatii ostaja eli romukauppias.

Romukauppiat ovat tyypillisesti keskisuuria yrityksiä, osa perheyrityksiä, ja valtaosa niistä kuuluu Suomen Romukauppiaiden Liittoon. Nämä yritykset toimivat metalliromun lajittelijoina, jotka purkamalla, leikkaamalla ja murskaamalla erottelevat ja lajittelevat eri metalleja toisistaan. Nämä yritykset myyvät jalostamaansa romumetallia edelleen suurille alan tukkuyrityksille, jossain määrin suoraan sulatoille sekä myös ulkomaille.

Metalliromun tukkukauppiaiden ryhmään kuuluu muutama suuri yritys metallinkierrätysketjun loppupäässä. Niiden kautta kulkee suurin osa Suomessa myytävästä metalliromusta. Tukkukauppiat ostavat tyypillisesti metalliromua keskisuurilta yrityksiltä, käsittelevät ja jalostavat sitä, ja myyvät edelleen metalliromun loppukäyttöön sulattamoon tai terästehtaalle.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan romukaupan myyntiketjun loppupäässä toimii yrityksiä, jotka käyttävät romumetallia raaka-aineenaan ja muuttavat sen muotoon, jossa se ei enää ole romua. Loppukäyttäjiä ovat muun muassa terästehtaat ja sulattamot.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen taloudellisen luotettavuuden tarkastelulla pyrittiin selvittämään, oliko kohdejoukkoon valituilla yrityksillä samoja ongel-

mia arvonlisäverotuksessa kuin romualan verotarkastuksissa oli havaittu. Selvityksessä arvioitiin kohdejoukon yritysten taloudellista luotettavuutta muun muassa arvonlisäveron ja tilinpäätöksen ilmoitustietojen ja ilmoituskäyttäytymisen perusteella sekä verovelkojen ja konkurssitietojen perusteella.

Myynnit yhteensä koko kohdejoukossa olivat noin 1,7—1,8 miljardia euroa vuodessa. Ryhmän tukkukauppias vuosittaiset myynnit, 700—800 miljoonaa euroa, olivat lähes yhtä suuret kuin ryhmän romukauppias myynnit, 800—900 miljoonaa euroa. Rooliin kerääjä kuuluvien yritysten yhteenlaskettu myynti oli selvästi pienempi kuin muiden ryhmien myynti, noin 100—200 miljoonaa euroa vuodessa.

Kohdejoukon yrityksistä 476 eli 45 prosenttia ei kuulunut ennakkoperintärekisteriin. Tämä johtui osittain siitä, että kohdejoukossa oli paljon toimintansa lopettaneita yrityksiä (193 kappaletta). Ennakkoperintärekisteristä poistamisen syy liittyi kuitenkin huomattavan usein verotuksen laiminlyönteihin (195 tapausta). Vuosina 2006—2010 perustetuista kohdejoukon yrityksistä puolet ei ollut tarkasteluhetkellä enää toimivia. Näistä yrityksistä 31 prosentilla elinaika oli alle kaksi vuotta ja 37 prosentilla alle kolme vuotta. Kohdejoukon tilastollinen tarkastelu tuki verotarkastuksilla tehtyjä havaintoja yrityskierätyksilmiöstä ja lyhyen elinkaaren yritystoiminnasta. Toiminta lyhyen elinkaaren yrityksillä näytti tapahtuneen vaihtelevia bulvaaneja hyväksi käyttäen.

Ilmiöselvityksessä havaittiin, että yrityksen joutuminen arvioverotuksen piiriin ennakoi usein sen toiminnan päättymistä. Kerääjätaason yrityksillä oli runsaasti ilmoituslaiminlyöntejä, sillä 20 prosenttia kyseisen tason yrityksistä joutui arvioverotettavaksi vähintään kerran vuosina 2008—2013. Sen sijaan romu- ja tukkukauppiaiden joutuminen arvioverotettavaksi oli harvinaista. Kohdejoukon yrityksistä 28 prosentilla oli verovelkaa. Luku on suurempi kuin verovelkaisten osuus rakentamisen toimialalla. Tilinpäätöstietojen tarkastelussa havaittiin, että tiedot puuttuivat usein etenkin kerääjätaason yrityksiltä. Tässä ryhmässä oli myös enemmän tappiollisia yrityksiä kuin kohdejoukossa keskimäärin.

Romualan harmaa talous ja talousrikollisuus

Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan verotarkastuksissa havaitut metalliromukauppaan liittyvät harmaan talouden ilmiöt ovat pitkälti samoja kuin rakennusosalalla: kuittikauppaa ja siihen liittyvien bulvaanien hyväksikäyttöä, perusteettomia arvonlisäveron vähennyksiä ja palautuksia sekä lyhyen elinkaaren yritystoimintaa.

Vuosina 2007—2012 Verohallinto teki kaikkiaan 140 verotarkastusta yrityksiin, joiden toiminta liittyi romu- tai kierrätysalaan. Varsinaisesti romumetallin kierrätysalalla toimineita yrityksiä oli 76. Tarkastetuista 76 yrityksestä toimenpiteitä aiheuttavia oli kaikkiaan 60 ja näistä harmaan talouden kohteita 58. Harmaan talouden kohteita oli siten kaikista tarkastuksista 76 prosenttia.

Harmaan talouden kohteiden osuus verotarkastuksista oli huomattavasti tavanomaista korkeampi. Tämä selittyy harmaata taloutta paljastavasta kohdevalinnasta sekä verotarkastusten laajentamisesta intressipiirissä oleviin yrityksiin ja yksityishenkilöihin. Tarkastuksissa paljastetut harmaan talouden hyödynsaajat sekä muut alan toimijat olivat pääosin suomalaisia. Romualan verotarkastusten yhteenlaskettu arvonlisäveron maksuunpano-esitys oli noin 4,9 miljoonaa euroa.

Yleisin verotarkastuksilla havaittu virhetyyppi oli Verohallinnolle ilmoittamaton eli niin sanottu pimeä myynti. Se voidaan toteuttaa siten, että yrityksen kirjanpitoon jätetään kokonaan tai osittain kirjaamatta myynnit, taikka siten, että kirjanpito laiminlyödään kokonaan. Yritys antaa Verohallinnolle ilmoitukset vastaavasti puutteellisina tai laiminlyö ilmoitusten antamisen kokonaan. Tällaista menettelyä on havaittu pääasiassa romukaupan ketjun alimman tason yrityksillä eli kerääjillä. Pimeä myynti voidaan toteuttaa hyödyntämällä bulvaaneja eli laskuttamalla yrityksen myyntiä bulvaaniyrityksen nimissä. Käytössä voi olla myös osittaisbulvaaneja, jotka osittain harjoittavat aitoa romumetallikauppaa bulvaanitoiminnan ohessa. Menettelyihin voi liittyä perusteettomien ostojen kirjaamista. Verotarkastuksilla todetusta pimeästä myynnistä aiheutunut arvonlisäveron menetys on ollut noin 3,2 miljoonaa euroa.

Alalla on ilmennyt myös perusteettomien vähennysten käyttämistä ja kuittikauppaa. Kuittikauppa ilmenee pääosin niin, että tekaistulla kuitilla saatetaan arvonlisäverotuksessa vähennyskelpoiseksi osto, joka ei tosiasiallisesti ole vähennyskelpoinen. Arvonlisäveromenetys yksinomaan perättömien ostokuittien käytön takia on ollut tarkastelujoukossa noin 1,7 miljoonaa euroa.

Verohallinto teki rikosilmoituksen 24 kohdejoukon yrityksestä vuosina 2007–2013. Suhteellisesti laskien Verohallinto teki rikosilmoituksen 2,3 prosentista kohdejoukon yrityksiä. Vastaava luku oli noin 0,5 prosenttia kun huomioitiin kaikki Verohallinnon rekisterissä olevat yritykset.

Poliisihallituksen selvityksen mukaan poliisiasian tietojärjestelmään kirjatusta romualaan liittyvistä rikosilmoituksista noin neljäsosa on talousrikoksia kuten kirjanpito-, velallisen epärehellisyys- ja verorikoksia sekä niiden törkeitä tekemuotoja ja avunantoja näihin rikoksiin. Lisäksi rikosnimikkeissä on noussut esille muun muassa rekisterimerkintärikoksia, liiketoimintakieltorikkomuksia ja rahanpesurikoksia. Kirjanpitorikosten osalta kyse on ollut lähinnä vääränsisältöisistä tosisteista sekä niiden puuttumisesta tai hävittämisestä. Romuliikkeet ovat harjoittaneet myös keskenään kuittikauppaa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan käännetty arvonlisäverojärjestelmä vaikeuttaisi epärehellisesti toimivien romukauppa-alan yrittäjien toimintaa. Lisäksi arvonlisäveropetoksiin liittyvä toimintaketju pimeille romuyritysmarkkinoille katkaisi arvonlisäveropetosten osalta tehokkaasti.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan romumetallin kaupan valvonta painottuu Suomessa verotarkastusten varaan. Erityinen painoarvo on ollut harmaan talouden torjunnassa. Harmaan talouden tarkastuskohteet ovat usein työläitä, pitkäkestoisia ja resursseja sitovia. Usein tarkastukset suoritetaan viranomaisyhteistyönä poliisin kanssa. Romumetallitoimialan keskeisiä ongelmakohtia ovat olleet monipolviset bulvaanijärjestelyt sekä salatun myynnin ja kuittikauppojen taustalle olevan tosiasiallisen toiminnan laadun ja laajuuden selvittäminen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisen tavoitteet

Käännetyn verovelvollisuuden käyttöön ottamisella pienennettäisiin romukaupan toimijoiden epärehellisyydestä johtuvaa arvonlisäveromenetystä sekä parannettaisiin rehellisten ja epärehellisten verovelvollisten välistä kilpailutilannetta romualalla. Järjestelmällä ehkäistäisiin sellaista veronkiertoa romukaupan myyntiketjussa, jossa ostaja vähentää arvonlisäveron, jonka myyjä jättää maksamatta valtiolle.

Arvonlisäverotuksessa velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa myynnistä on tavarain tai palvelun myyjä. Arvonlisävero maksetaan jokaisessa vaihdannan vaiheessa, mutta vain sille kussakin vaiheessa syntyneestä arvonlisäyksestä. Romualalla on mahdollista, että myyntiketjussa toimijat jättävät omista myynneistään arvonlisäverot maksamatta, vaikka ketjussa ostajina toimivat vähentävät edellisen portaan laskuttamat arvonlisäverot omassa arvonlisäverotuksessaan. Osa arvonlisäverosta jää valtiolle maksamatta.

Arvonlisäverolakiin ehdotetaan otettavaksi romualan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta koskevat säännökset. Käännetyn verovelvollisuuden tavoitteena olisi estää se, että arvonlisävero jäisi romukaupan myyntiketjussa toimivien yritysten arvonlisäyksen osalta maksamatta. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa verovelvollinen olisi myyjän sijasta ostaja. Romukaupassa tyypillisesti esiintyvässä myyntiketjussa tämä tarkoittaisi sitä, että arvonlisäveron tilittäisi ketjun viimeinen toimija, useimmiten terästehdas tai sulattamo, joka voisi myös vähentää ilmoittamansa veron.

Käännetty verovelvollisuus olisi poikkeus yleisen arvonlisäverojärjestelmän verovelvollisuudesta. Sen osalta keskeisiä tekijöitä ovat soveltamisalan laajuuden eli myyjän ja ostajan käsitteiden, myyntien sekä romun ja jätteen määrittely.

Ruotsissa ja Suomessa romukaupan toimintaympäristö on samankaltainen ja suurimmat väärinkäytökset ovat molemmissa maissa keskittyneet romumetallikauppaan. Järjes-

telmän soveltamisalan rajaamiseksi mahdollisimman tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla se rajattaisiin koskemaan vain metalliromun ja -jätteen myyntiä.

3.2 Käännetyn verovelvollisuuden soveltamisalan laajuus

Romualan käännettyä verovelvollisuutta voitaisiin soveltaa laajasti metalliromujen ja -jätteiden luovutuksiin kaikkien arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjen elinkeinonharjoittajien välillä. Tällaisia olisivat muun ohessa varsinaisen romukauppa-alan toimijoiden kuten edellä mainittujen kerääjien, romukauppiaiden ja tukkukauppiaiden väliset romujen ja jätteiden luovutukset. Käännetty verovelvollisuus soveltuisi lisäksi silloin, kun muuta kuin varsinaista romukauppaa harjoittava yritys myy tuotantonsa tai muun toimintansa sivutuotteena syntynyttä romua ja jätettä arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröidylle elinkeinonharjoittajalle vastiketta vastaan.

Malli olisi soveltamisalaltaan selkeä, sillä ostajan ja myyjän toiminnan luonteella ei olisi merkitystä. Lisäksi romukaupan ketjussa tapahtuva vilpillinen menettely kyettäisiin estämään tehokkaasti romukaupan kaikissa eri vaiheissa.

Tässä mallissa käännetyn verovelvollisuuden soveltamisen piiriin tulisi Harmaan talouden selvitysyksikön arvion mukaan Suomessa vuosittain noin 15 000—17 000 yritystä, joista valtaosa on vaihdantaketjun alkupäässä olevia yrityksiä. Viimeksi mainitut yritykset joutuisivat soveltamaan romumyyn-teihin eri menettelyä kuin muuhun myyntitoimintaan, mikä lisäisi niiden hallinnollisia kustannuksia.

Vaihtoehtoisesti käännetty verovelvollisuus voitaisiin kohdistaa tarkemmin romukaupan ongelmallisimpiin toimijoihin ja samalla minimoida muille kuin varsinaisille romualan yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Käännettyä verovelvollisuutta voitaisiin soveltaa vain esimerkiksi sellaisen romun myyntiin, joka on hankittu myyntitarkoituksessa.

Tällaisessa soveltamisalaltaan suppeam-massa mallissa käännetty verovelvollisuus koskisi vain varsinaisia romukauppiaita eli

romun osto- ja myyntitoimintaa harjoittavia yrityksiä sekä toimijoita, jotka ostavat tai keräävät romua vastikkeetta tai suorittamaansa purkutyötä vastaan ja myyvät romun edelleen. Järjestelmän ulkopuolelle sitä vastoin jäisivät yritykset, jotka eivät hanki romua myyntiin vaan jotka vain myyvät muun toimintansa sivutuotteena syntyneen romun. Esimerkiksi konepajat tai rakennusyritykset, joilla syntyy romua varsinaisen toiminnan yhteydessä, eivät tulisi käännetyn verovelvollisuuden piiriin. Tällaisessa tapauksessa myyjä suorittaisi romun myynnistä veron normaaliin tapaan. Harmaan talouden selvitysyksikön arvion mukaan suppeamman soveltamisalan piiriin kuuluvien toimijoiden määrä olisi noin 650 ja järjestelmän ulkopuolelle jäävien toimijoiden määrä noin 14 000—17 000.

Soveltamisalaltaan suppeamman mallin toteuttamiseen liittyy romukaupan osalta riskiä. Tällaisessa mallissa osa romualan toimitusketjusta, erityisesti romukaupan alkupää, jäisi käännetyn verovelvollisuuden ulkopuolelle. Jos käännetty verovelvollisuus koskisi vain romun osto- ja myyntitoimintaa harjoitettavaa myyjää, voisi epärehellisesti toimiva yritys välttää uusien säännösten soveltamisen esimerkiksi ilmoittamalla toimivansa jollakin muulla kuin kyseisellä toimialalla. Malli aiheuttaisi myös tulkinta- ja rajanveto-ongelmia sekä yrityksille että Verohallinnolle.

Edellä mainituista syistä ja koska laajan soveltamisalan voidaan katsoa toteuttavan paremmin lain tavoitteen harmaan talouden ja veronkierron ehkäisemisessä, romualan käännetty verovelvollisuus ehdotetaan otettavaksi käyttöön laajan soveltamisalan mukaisena.

Käännetyn verovelvollisuuden soveltamisen edellytyksenä olisi, että myyjä harjoittaa romun myyntiä liiketoiminnan muodossa ja että myyntiä ei ole vapautettu verosta. Käännettyä verovelvollisuutta ei sovellettaisi tilanteessa, jossa myyjä olisi lain 3 §:n mukainen vähäisen toiminnan harjoittaja, lain 4 §:ssä tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö tai 5 §:ssä tarkoitettu uskonnollinen yhdyskunta edellyttäen, että myyjä ei ole hakeutunut verovelvolliseksi lain 12 §:n perusteella.

Ostajan tulisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja.

Myös satunnaiset romun ja jätteen myynnit olisivat käännetyin verovelvollisuuden piirissä.

3.3 Romun ja jätteen määritelmä

Romun ja jätteen sekä niihin kohdistuvien palvelujen soveltamisala voitaisiin direktiivissä sallituin tavoin säätää arvonlisäverolaissa hyvin laajaksi siten, että romuna ja jätteenä pidettäisiin erilaisia metalli-, muovi-, paperi-, lasi- ynnä muita romuja ja jätteitä sekä niihin kohdistuvia erilaisia käsittelypalveluja. Tämä vaihtoehto ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen eikä tarpeellinen, sillä suurimmat epäkohdat ja verotuottojen menetykset ovat liittyneet nimenomaisesti metalliromuualalla käytävään kauppaan. Laaja soveltamisala aiheuttaisi enemmän tulkintaongelmia ja ulottaisi järjestelmän koskemaan entistä laajempaa toimijajoukkoa, mistä seuraisi myös lisääntyviä hallinnollisia kustannuksia muillekin kuin varsinaista romukauppaa käyville toimijoille.

Edellä mainituista syistä käännetty verovelvollisuus tulisi rajata arvonlisäverolaissa koskemaan vain tiettyjen metalliromujen ja -jätteiden luovutuksia. Tällaisia olisivat rauta-, teräs-, kupari-, nikkeli-, alumiini-, lyijy-, sinkki-, tina- ja muista epäjaloista metalleista koostuva jäte ja romu sekä galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu samoin kuin loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut. Romun ja jätteen määrittely sekä rajaukset vastaisivat Ruotsin järjestelmässä omaksuttuja periaatteita.

Metalliromun määritelmän osalta vaihtoehtona olisi sisällyttää arvonlisäverolakiin tarkat määritelmät siitä, millainen metalliromu ja -jäte kuuluu käännetyin verovelvollisuuden soveltamisalaan. Tällaisten tarkkojen määrittelyjen tekeminen on kuitenkin vaikeaa ja saattaa johtaa hankaliin rajanveto- ja tulkintaongelmiin. Tämän vuoksi arvonlisäverolakiin ei otettaisi metalliromun ja -jätteen määritelmää. Rajanveto- ja tulkintaongelmien minimoimiseksi ja oikeusturvan varmistamiseksi arvonlisäverolaissa viitattaisiin metalliromun ja -jätteen määritelmän osalta jo ole-

massa olevaan lainsäädäntöön. Eri romulajien tarkemman määrittelyn osalta viitattaisiin tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista 23 päivänä heinäkuuta 1987 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 mukaiseen CN-nimikkeistöön (yhdistetty nimikkeistö).

Harmonoidun järjestelmän ylemmän tason nimikkeisiin (CN-nimikkeistön 4-numeroinen ja 6-numeroinen taso) tehdään muutoksia 5 vuoden välein. Nimikkeistön 4- ja 6-numeroisia nimikkeitä hallinnoi Maailman tullijärjestön (WCO) Harmonoidun järjestelmän komitea. Harmonoidun järjestelmän tarkemman tason nimikkeisiin (8-numeroinen taso) tehdään muutoksia vuosittain. Komissio antaa vuosittain asetuksen, joka sisältää yhdistetyn nimikkeistön täydellisen toisinnon ja yhteisen tullitariffin tullit neuvoston ja komission niihin tekemine muutoksineen. Vuodelle 2013 annettu nimikkeistö on vahvistettu komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 927/2012 (Euroopan unionin virallisen lehden L-sarja N:o 304, 9 päivänä lokakuuta 2012).

Koska yhdistetyssä nimikkeistössä tapahtuu muutoksia, sidottaisiin metalliromun ja -jätteen määritykset selkeyssyistä siihen muotoon, jollaisena CN-nimikkeistö on ollut vuoden 2013 alussa. Kyseisen nimikkeistön myöhemmät muutokset eivät vaikuttaisi käännetyin verovelvollisuuden soveltamiseen arvonlisäverotuksessa.

Romun ja jätteen määritelmäviittaukset sisällytettäisiin arvonlisäverolakiin siten, että käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin yhdistettyyn nimikkeistöön (CN) kuuluvien rautapohjaisten jätteiden ja romujen sekä romusta sulatettuihin rautaa tai terästä olevien harkkojen (7204-alkuinen CN-nimike), kuparijätteiden ja -romujen (7404-alkuinen CN-nimike), nikkelijätteiden ja -romujen (7503-alkuinen CN-nimike), alumiinijätteiden ja -romujen (7602-alkuinen CN-nimike), lyijyjätteiden ja -romujen (7802-alkuinen CN-nimike), sinkkijätteiden ja -romujen (7902-alkuinen CN-nimike), tinajätteiden ja -romujen (8002-alkuinen CN-nimike), muista epäjaloista metalleista koostuvien jätteiden tai romujen (8101—8113-alkuiset CN-nimikkeet) samoin kuin galvaanisten parien,

galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteen ja romujen sekä loppuunkäytettyjen galvaanisten parien, paristojen ja sähköakkujen (854810-alkuinen CN-nimike) luovutukseen. Yhdistetyn nimikkeistön mukaan edellä mainittuja muita epäjaloja metalleja (8101—8113-alkuiset nimikkeet) ovat volframi, molybdeeni, tantaali, magnesium, koboltti, vismutti, kadmium, titaani, zirkonium, antimoni, mangaani, beryllium, kromi, germanium, vanadiini, gallium, hafnium, indium, niobium, renium, tallium ja kermetit.

Yhdistetty nimikkeistö sisältää muun muassa 8-numeroiset alanimikkeet, nimikkeistön yleissäännöt ja erityismääräykset sekä jaksojen ja ryhmien huomautukset. Yhdistetyn nimikkeistön yleisten tulkintasääntöjen mukaan nimikkeistön jaksojen, ryhmien tai alaryhmien otsikot ovat ainoastaan ohjeellisia; oikeudellisesti luokittelu määräytyy nimikkeiden sekä asianomaisten jaksojen tai ryhmien huomautusten sanamuodon mukaisesti.

Metalliromun ja -jätteen määrittelyssä sovellettaisiin myös yhdistetyn nimikkeistön jakso- ja ryhmähuomautuksia. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita, että epäjaloista metalleista koostuvalla tai valmistetulla jätteellä ja romulla tarkoitetaan metallien valmistuksessa ja mekaanisessa työstössä syntyviä metallijätteitä ja -romua. Jätteillä ja romuilla tarkoitetaan myös metallitavaroita, jotka selvästi eivät sellaisinaan sovellu käytettäväksi sen takia, että ne ovat vahingoittuneita, leikeltynyttä tai kuluneita, tai muista syistä. Kokoonpantujen tavaroiden luokittelussa, jollei toisin määrätä, luokitellaan epäjaloa metallia olevat tavarat, joissa on kahta tai useampaa epäjaloa metallia, sitä epäjaloa metallia oleviksi tavaroiksi, jota niissä on painosta eniten. Muun muassa nimikkeen 8548 ”loppuunkäytetyt galvaanisit parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut” ovat sellaisia, joita rikkoutumisen, leikkautumisen, kulumisen tai muiden syiden vuoksi ei voida käyttää eikä niitä voida ladata.

Romulla ja jätteellä tarkoitettaisiin metallitavaroita, jotka ovat lopullisesti käyttökelvottomia tavarahan vahingoittumisesta, rikkoutumisesta tai vastaavasta syystä johtuen. Jos metallitavaraa voisi korjauksen tai kunnostuksen jälkeen käyttää joko alkuperäiseen tai

muuhun käyttötarkoitukseen, kyse ei olisi metalliromusta ja -jätteestä.

Verohallinto antaisi tarkemmat ohjeet siitä, mitä metalliromulla ja -jätteellä tarkoitettaisiin.

3.4 Laskutus, veron ilmoittaminen ja veron vähentäminen

Romun ja jätteen myyjä olisi oikeutettu vähentämään hankintoihinsa sisältyvät arvonlisäverot, vaikka ostaja olisi myynnistä verovelvollinen. Ostajalla olisi vähennysoikeus arvonlisäverosta, jonka hän itse laskee ja ilmoittaa romun tai jätteen ostostaan edellyttäen, että vähennysoikeuden yleiset edellytykset täyttyvät.

Myyjällä olisi aina laskutusvastuu. Romualalla käytetään itselaskutusta, jossa ostaja laatii laskun myyjän puolesta. Tämä on sallittua myös arvonlisäverolain laskutussäännösten perusteella. Arvonlisäverolain 209 b §:n 4 momentin mukaan ostajan laatima lasku katsotaan myyjän antamaksi, jos myyjä ja ostaja ovat sopineet asiasta ja jos on olemassa järjestely, jonka mukaan myyjä hyväksyy laskun. Myyjä olisi näissäkin tapauksissa vastuussa laskun toimittamisesta ja laskun sisällön oikeellisuudesta. Yleisten laskuvaatimusten lisäksi on huomattava, että laskuissa tulisi olla ostajan arvonlisäverotunniste ja tieto siitä, että ostaja on veronmaksuvelvollinen.

Metalliromun ja -jätteen kaupassa on tavallista, että ostaja veloittaa romun myyjältä tiettyjä romun säilyttämiseen ja käsittelyyn liittyviä palveluja. Tällaisia ovat esimerkiksi ostajan omistamien romulavojen vuokraus sekä romun kuljetus ja punnitus. Näissä tilanteissa osapuolet myyvät toisilleen tavaroita ja palveluja. Vaikka ostaja laatisi myyjän puolesta laskun romun myynnistä, tulisi hänen laatia erillinen lasku itse myymistään hyödykkeistä.

Romualan käännetty verovelvollisuus edellyttäisi vähäisen teknisen muutoksen tekemistä kausiveroilmoituksen tietosisältöön ja ilmoituslomakkeen tekstipohjaan. Nykyisin käytössä oleva kausiveroilmoitus sisältää kohdat vero rakentamispalvelun ostoista käännetty verovelvollisuus (kohta 318), rakentamispalvelun myynnit käännetty vero-

velvollisuus (kohta 319) ja rakentamispalvelun ostot käännetty verovelvollisuus (kohta 320). Romualan käännetyn verovelvollisuuden puitteissa tehdyt myynnit ja ostot ilmoitettaisiin vastaavasti kausiveroilmoituksen edellä mainituissa kohdissa, jolloin kohdassa 319 ilmoitettaisiin käännetyn verovelvollisuuden alaisten romujen ja jätteiden myyntien yhteismäärä, kohdassa 318 käännetyn verovelvollisuuden piiriin kuuluvien romujen ja jätteiden ostoista suoritettavan veron määrä ja kohdassa 320 ostettujen romujen ja jätteiden yhteismäärä. Koska romualan käännettyä verovelvollisuutta sovellettaessa tehtävät hankinnat olisivat yleisten sääntöjen mukaisesti vähennyskelpoisia, sisällytettäisiin vähennykset kausiveroilmoituksen kohtaan 307 (kohdekauden vähennettävä vero).

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset arvonlisäveron tuottoon

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden vaikutus verotuottoon

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus ehkäisee tehokkaimmin arvonlisäveromenetyksiä tilanteessa, jossa myyjä jättää veron tilittämättä, mutta ostaja hyödyntää arvonlisäveron vähennykset. Kun sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta, romun ostaja maksaa veron, jonka myyjä on laiminlyönyt.

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan harmaan talouden ilmiöiden esiintyvyys romualalla on verrattavissa rakennusalan harmaan talouden esiintyvyyteen. Esimerkiksi verovelkaisia yrityksiä oli romualalla jopa enemmän kuin rakennusallalla. Romualalla käännetty verovelvollisuus voisi toimia rakennusalan käännettyä verovelvollisuutta tehokkaammin seuraavista syistä.

Rakentamispalveluiden käännettyyn arvonlisäverovelvollisuuteen liittyvänä riskinä on pidetty niin sanottua pääurakoitsijariskiä eli sitä, että pääurakoitsija ei syystä tai toisesta tilitä veroa valtiolle, kun se myy kokonaisurakan tilaajalle verollisena. Romumetallin kaupassa tätä riskiä ei Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan käytännössä ole. Toisin kuin rakentamisessa, romualalla on

vain muutama suuri toimija, joille metalliromukaupan ketjussa oleva romumetalli lopulta päättyy. Nämä ovat tunnettuja toimijoita kuten terästehtaita ja sulattamoja, joita yleensä pidetään luotettavina ja osaavina veron ilmoittajina ja maksajina. On ilmeistä, että nämä toimijat osaavat ja haluavat käsitellä romuostonsa käännetyn verovelvollisuuden mukaisesti.

Romualan käännetty verovelvollisuus ulottuisi lisäksi käytännössä lähes kaikkeen kaupankäyntiin, sillä vain pieni osa romusta myydään yksityisille tai muutoin ulos romukaupan alalla tyypillisestä myyntiketjusta.

Tukkuliikkeiden liikevaihtotietoon perustuva laskelma

Romualan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuottoarvion lähtökohdaksi voidaan ottaa rakentamispalvelun käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuottama verotulojen kasvu, jonka on laskettu olevan noin 75 miljoonaa euroa vuodessa. Rakennusalan arvonlisäveron tuotto, joka oli 1 873 miljoonaa euroa vuonna 2011, kasvoi noin 4 prosenttia käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden käyttöönoton jälkeen.

Romualan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tuoton arviointia varten on muodostettava käsitys metallinkierrätysliiketoiminnan laajuudesta Suomessa. Arvion lähtökohdaksi on käytetty Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksessään määrittelemää kohdejoukkoa. Tämä kohdejoukko ei todennäköisesti ole täysin kattava keräajätason toimijoiden osalta. Tietoa siitä, kuinka suuri osa kunkin kohdejoukon yrityksen liiketoiminnasta on metalliromukauppaa, ei ole. Ilmiöselvityksen mukaan Suomessa suurin osa metalliromusta kulkee tukkukauppiaSPORTAAN kautta loppukäyttäjille. Arvio siitä, kuinka paljon käännetty verovelvollisuus voi kasvattaa verotuottoa, perustuu tietoon tukkukauppiaiksi luokiteltujen yritysten liikevaihdosta. Myyntiketjussa viimeisen yrityksen liikevaihto kertoo koko ketjun yritysten tuottaman arvon lisäyksen määrän. Arvonlisävero puolestaan määräytyy kullekin yritykselle sen tuottaman arvonlisäyksen perusteella.

Tukkukauppioiden liiketoimintaan sisältyy myös muun kuin metalliromun myyntiä. Arvio metalliromun osuudesta myynnin arvosta on saatu liikkeiltä itseltään. Rooliin tukkukauppias kuuluneiden yritysten yhteenlaskettu metallinkierrätysliiketoiminnan liikevaihto ilman arvonlisäveroa oli noin 790 miljoonaa euroa vuonna 2011. Suhteuttamalla romualan liiketoiminnan laajuus rakentamispalveluiden käännetyin verovelvollisuuden tuomaan hyötyyn, saadaan tuottoarvioksi noin 7–8 miljoonaa euroa.

Esitetyn arvion osalta suurin epävarmuus liittyy siihen, kuinka suuri on käännetyin verovelvollisuuden tuoma hyöty suhteessa alan verokertymään. Käännetyin verovelvollisuuden vaikuttavuus on romualalla todennäköisesti suurempi kuin rakennusallalla. Toisaalta romualalla ongelmatoimijoiden osuus toimialan liikevaihdosta on pienempi kuin rakentamisessa. Romualalla ongelmalliseksi on arvioitu kerääjäntason yritykset, joihin bulvaanitoiminta keskittyy. Rakennusallalla ongelmallisimmaksi koetun alimman portaan aliurakoitsijoiden osuus koko toimialan myynneistä oli 15 prosenttia vuonna 2011, kun romualalla ilmiöselvityksen kerääjäntösten osuus koko ketjun liikevaihdosta oli noin 5 prosenttia. Tästä johtuen tuotto-prosentin arvioidaan varovaisesti olevan saman kuin rakennusallalla eli noin 4 prosenttia.

Verotarkastushavaintoihin perustuva laskelma

Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan käännetyin verovelvollisuuden aikaansaama arvonlisäverovajeen pienentymistä voidaan perustella myös tukeutuen verotarkastushavaintoihin, kun suhteutetaan tarkastusten tulokset koko toimialaan. Tällöin on poistettava verotarkastuksen kohdevalinnan vaikutus, koska erityisesti romumetallialalla osuvuus harmaaseen talouteen on suuri (noin 76 prosenttia). Lisäksi suhteellisen pieni tarkastelujoukko vääristäisi koko toimialan tarkastelua, mikäli arvioitaisiin harmaan talouden osuutta yksinomaan tarkastushavaintojen perusteella.

Verotarkastuksen kohdejoukossa todettu voimakas harmaan talouden painotus neutraloidaan korjauskertomella; kohdejoukon

harmaan talouden osuuden oletetaan olevan yhtä suuri kuin koko verotarkastustoiminnalla paljastettu harmaan talouden osuus (vertailuvuosi 2012). Romualalla keskimääräinen verotarkastuksilla todettu arvonlisäveromenetys korjauskertomella korjattuna suhteutetaan koko toimialan toimiviin yrityksiin. Näin laskettu keskimääräinen arvonlisäveromenetys ja käännetyin verovelvollisuuden tuottoarvio on 14,3 miljoonaa euroa vuodessa. Vastaavaa keskimääräislukuihin perustuvaa laskentatapaa sovellettiin rakentamispalveluiden käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden vaikuttavuuden arvioinnissa lain valmisteluvaiheessa. Menetelmällä tuotettu arvio on yhdenmukainen jälkikäteen todetun toteutuneen tuottoarvion kanssa.

Verotarkastushavaintojen vähäinen lukumäärä ja tarkastusten keskittyminen romukauppiastason yrityksiin aiheuttavat epävarmuutta tämän laskentatavan tulokseen. Kerääjäntösten yritykset ovat keskimäärin pienempiä kuin tarkastetut romukauppiat, joten havaittu keskimääräinen arvonlisäveron virhe voi aiheuttaa tuottolaskelmaan harhaa ylöspäin. Tästä johtuen edellä esitetty liiketoiminnan laajuuteen perustuva tuottolaskelma antaa todennäköisesti luotettavamman arvion käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden hyödyistä.

4.2 Vaikutukset muuhun harmaaseen talouteen ja kilpailutilanteeseen

Käännetyillä arvonlisäverovelvollisuudella voidaan pienentää romukauppaa harjoittavien toimijoiden väärinkäytöksistä johtuvaa arvonlisäveromenetystä sekä parantaa kilpailutilannetta asianmukaisesti toimivien ja epärehellisten yritysten välillä.

Rakentamispalvelujen käännetyin verovelvollisuuden käyttöönoton osalta havaittiin verotarkastuksissa jälkikäteen, että rakennusalan kuittikauppaan liittyvistä kuiteista jäi käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden voimaantulon jälkeen ainakin osittain arvonlisävero pois. Myös romualan käännetyillä verovelvollisuudella voidaan arvioida olevan vastaavia vaikutuksia. Romualan käännetyin verovelvollisuus ei kuitenkaan poista kuittikauppaa eikä harmaata taloutta romualalta. Sen rinnalla vaaditaan jatkossakin verotar-

kastustoimintaa sekä yhteistyötä ja yhteisiä valvontakeinoja viranomaisten välillä.

4.3 Vaikutukset Verohallinnon kustannuksiin

Uuden järjestelmän käyttöönotto vaatisi hallinnon resursseja käännettyä verovelvollisuutta koskevan ohjeistuksen laatimiseen, asiakasneuvontaan sekä koulutukseen. Ohjaustarve painottuisi käyttöönottovaiheeseen. Sekä arvonlisäverotuksen että muiden verolajien osalta verovalvontatoimenpiteiden arvioidaan jatkuvan nykyisellä tasolla. Verohallinnon tietojärjestelmiin ei tulisi muutoksia uudistuksen vuoksi. Verohallinnon arvion mukaan ensimmäisen vuoden aikana järjestelmän käyttöönoton vaatima ohjeistus, neuvonta ja koulutus edellyttäisivät 5–10 henkilötövuoden kohdentamista käännettyyn verovelvollisuuteen liittyviin tehtäviin.

4.4 Vaikutukset Tullin kustannuksiin

Lainmuutos saattaa lisätä Verohallinnon ja Tullin välistä yhteistyötä tapauksissa, joissa on kyse yhdistetyn nimikkeistön soveltamiseen liittyvistä tulkintatilanteista. Tullin Verohallinnolle antama koulutus ja neuvonta vaikuttaa Tullin työmäärään.

4.5 Vaikutukset yritysten hallinnollisiin kustannuksiin

Metalliromukaupan toimijoita edustavalta Suomen Romukauppiain Liitto ry:ltä ei ole ollut saatavilla arviota käännetyä verovelvollisuuden aiheuttamasta hallinnollisten kustannusten lisäyksestä romualan yrityksille.

Elinkeinoelämän Keskusliitto ry ei ole esittänyt arviota romualan käännetyä verovelvollisuuden vaikutuksista yritysten hallinnollisiin kustannuksiin.

Käännetyä arvonlisäverovelvollisuuden soveltaminen edellyttäisi muutoksia yritysten laskenta- ja laskutusjärjestelmiin sekä henkilöstön kouluttautumista. Rakennusalan käännetyä arvonlisäverotuksen kustannuksiksi arvioitiin noin 30 miljoonaa euroa (HE 41/2010 vp). Alalla toimi tuolloin yli 40 000 yritystä. Suhteutettuna tästä saadaan

noin 750 euron keskimääräinen yritysکوhtainen kustannus.

Ehdotettavan romualan käännetyä verovelvollisuuden järjestelmän voidaan katsoa olevan selkeämpi ja yksinkertaisempi ja näin ollen myös hallinnollisilta vaikutuksiltaan rakennusalan muutosta kevyempi. Romukaupan käännetyä arvonlisäverovelvollisuuden laajan soveltamisalan piiriin kuuluisi Suomessa noin 15 000–17 000 toimijaa. Tästä yritysjoukosta kuitenkin vain varsinaisille romualan toimijoille, noin 650 yritykselle, koituisi merkittäviä hallinnollisia kustannuksia. Muille yrityksille, joista osa on satunnaisia tai kertaluontoisia romun luovuttajia, aiheutuvat hallinnolliset kustannukset olisivat vähäiset. Lisäksi on huomattava, että näistä muista yrityksistä noin 16 prosenttia on rakennusalan yrityksiä, joilla jo on tarvittavat taloushallinnon järjestelmät sekä osaamista käännetyä verovelvollisuuden soveltamisessa.

Edellä mainituin perustein voidaan karkeasti arvioida, että romualan käännetyä verovelvollisuuden käyttöönottamisesta aiheutuvat yritysکوhtaiset hallinnolliset kustannukset olisivat noin kolmasosa rakennusalan käännetyä arvonlisäverovelvollisuuden kustannuksista, eli keskimäärin noin 250 euroa varsinaisiin romualan toimijoihin kuuluvaa yritystä kohden. Tämä tarkoittaisi käännetyä verovelvollisuuden käyttöönotosta aiheutuvan yhteensä arviolta alle 200 000 euron hallinnolliset kustannukset, jotka kohdentuisivat pääasiassa varsinaisille romualan toimijoille. Muille yrityksille aiheutuvien hallinnollisten kustannusten voidaan arvioida jäävän vähäiseksi.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Esityksen pohjana on ollut Harmaan talouden selvitysyksikön ilmoiselvitys 23 päivältä lokakuuta 2013.

Valmistelun aikana asiasta on pyydetty lausuntoja. Lausuntonsa ovat antaneet Verohallinto, Tulli, Poliisihallitus, Suomen Kuntaliitto, Suomen Romukauppiain Liitto ry, Kuusakoski Oy, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Teknologiateollisuus ry, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry Suomen Yrittäjät ry,

Keskuskauppakamari, Veronmaksajain Keskusliitto ry ja Suomen veroasiantuntijat ry.

Saadun lausuntopalautteen perusteella yleinen suhtautuminen hallituksen esityksen luonnokseen sekä sen tavoitteisiin oli valtaosin myönteistä. Romualan käännetyn verovelvollisuuden käyttöönottamista kannattivat lausunnonantajista vahvimmin Suomen Romukauppiaiden Liitto ry, Kuusakoski Oy sekä Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry. Nämä lausunnonantajat kannattivat myös selkeimmin uuden järjestelmän toteuttamista laajemman soveltamisalan mukaisesti. Myös valtaosa muista lausunnonantajista piti käännetyn verovelvollisuuden käyttöönottamista perusteltuna harmaan talouden torjumisen näkökulmasta, mutta toivoi muutoksen toteuttamista siten, että siitä aiheutuu mahdolli-

simman vähän hallinnollisia kustannuksia. Käännetyn verovelvollisuuden käyttöönottamista suppeamman soveltamisalan mukaisesti kannattivat erityisesti Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Teknologiateollisuus ry, Suomen Yrittäjät ry ja Veronmaksajain Keskusliitto ry.

Hallituksen esitys on jatkovalmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä lausunnotla olleen lakiluonnoksen, niistä saadun lausuntopalautteen sekä muun palautteen pohjalta. Lausunnonantajien esittämät teknisiin yksityiskohtiin ja aineellisiin kysymyksiin liittyvät kommentit on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Pykälään sisältyvät säännökset verovelvollisesta. Verovelvollinen liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta myynnistä on myyjä, ellei toisin säädetä. Pykälän 1 momenttiin liittäisiin viittaus käännettyä ostajan verovelvollisuutta koskevaan uuteen 8 d §:ään.

8 d §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiettyjen metalliromujen ja -jätteiden myyntiin sovellettavasta käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että verovelvollinen 2 momentissa tarkoitettun romun ja jätteen myynnistä olisi ostaja, jos ostaja on arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin laajasti metalliromujen ja -jätteiden luovutuksiin kaikkien arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkittyjen elinkeinonharjoittajien välillä. Se koskisi varsinaisen romukauppa-alan toimijoiden lisäksi myös sellaisten yritysten myyntejä, jotka harjoittavat muuta kuin varsinaista romukauppaa esimerkiksi myymällä tuotantonsa tai muun toimintansa sivutuotteena syntyntä romua ja jätettä arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröidylle elinkeinonharjoittajalle vastiketta vastaan.

Ostajan tulisi olla arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja. Tällaisia ovat esimerkiksi arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkityt verollisen liiketoiminnan harjoittajat sekä 131 §:ssä tarkoitettuihin palautukseen oikeuttavan toiminnan harjoittajat. Tällaisina ostajina pidettäisiin myös omasta käytöstä ja yhteisöhankintojen tekemisestä arvonlisäverovelvollisia elinkeinonharjoittajia sekä niin sanottuja ilmoituksenantovelvollisia eli ulkomaisia elinkeinonharjoittajia, jotka harjoittavat Suomessa yhteisömyyntiä tai tekevät Suomessa yhteisöhankintoja. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin myyntiin arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitylle kunnalle, jos kunta on elinkeinonharjoittaja eli myy tavaroita tai palveluja liiketoiminnan muodossa. Käännettyä verovelvollisuutta ei sen sijaan sovellettaisi, jos ostaja olisi esimerkiksi yhteisöhankintojen tekemisestä arvonlisävero-

velvollisten rekisteriin merkitty oikeushenkilö, joka ei ole elinkeinonharjoittaja.

Myös satunnaiset romun ja jätteen luovutukset tulisivat käännetyn verovelvollisuuden piiriin.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne romut ja jätteet, joiden myynteihin käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin. Näitä olisivat seuraavat tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romut ja jätteet siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

1. rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike);

2. kuparijätteet ja -romu (7404-alkuinen CN-nimike);

3. nikkelijätteet ja -romu (7503-alkuinen CN-nimike);

4. alumiinijätteet ja -romu (7602-alkuinen CN-nimike);

5. lyijyjätteet ja -romu (7802-alkuinen CN-nimike);

6. sinkkijätteet ja -romu (7902-alkuinen CN-nimike);

7. tinajätteet ja -romu (8002-alkuinen CN-nimike);

8. muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101—8113-alkuiset CN-nimikkeet); sekä

9. galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus soveltuisi vain myytäessä sellaista metalliromua ja -jätettä, joka kuuluu yhdistetyn nimikkeistön edellä mainittuihin nimikkeisiin. Käännetty verovelvollisuus koskisi vain romujen ja jätteiden eli tavaran myyntiä, ei romuihin ja jätteisiin liittyvien palvelujen myyntiä.

Pykälän 3 momentin mukaan ostaja ei olisi verovelvollinen siinä tapauksessa, jos myynti olisi 3—5 §:ää sovellettaessa veroton. Käännettyä verovelvollisuutta ei siten sovellettaisi, kun myyjä ei olisi verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto mainittu myynti mukaan

lukien olisi enintään 8 500 euroa. Käännettyä verovelvollisuutta ei myöskään sovellettaisi siinä tapauksessa, että myyjä olisi vapautettu verosta arvonnäverolain 4 §:n yleishyödyllisiä yhteisöjä tai 5 §:n uskonnollisia yhdistyksiä koskevien säännösten perusteella. Käännettyä verovelvollisuutta kuitenkin sovellettaisiin, jos edellä mainittu myyjä hakeutuisi verovelvollisten rekisteriin arvonnäverolain 12 §:n perusteella.

102 §. Voimassa olevan lain 102 §:ään sisältyvät yleiset säännökset verovelvollisen oikeudesta vähentää verollista liiketoimintaa varten tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus, jotta verovelvollinen ostaja voisi vähentää uuden 8 d §:n mukaan käännetyn verovelvollisuuden perusteella ostosta suoritettavan veron.

102 a §. Pykälässä säädetään vähennysoikeuden käyttämisen edellytyksistä. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

122 §. Pykälässä säädetään ulkomaisten elinkeinonharjoittajien oikeudesta saada palautuksena Suomessa tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

131 §. Pykälässä säädetään elinkeinonharjoittajan oikeudesta saada palautuksena tavarain ja palvelun hankintaan sisältyvä vero kansainväliseen kauppaan sekä kotimaassa harjoitettuun nollaverokannan alaiseen toimintaan liittyvistä hankinnoista. Palautusoikeus vastaa laajuudeltaan lain 10 luvussa säädettyä verovelvollisen oikeutta vähentää verollista toimintaa varten tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tekemiinsä hankintoihin sisältyvä vero, kun hänen myyntiinsä sovelletaan

käännettyä verovelvollisuutta 8 a—8 c §:n perusteella. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

133 §. Pykälä sisältää muun muassa 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeutettuihin sovellettavia erityissäännöksiä.

Pykälän 4 momentin 4 kohdassa säädetään siitä, että 3 momentissa tarkoitettuja 13—23 luvun menettelysääntöjä sovelletaan palvelun myynteihin, joista ostaja on 8 b tai 8 c §:n perusteella verovelvollinen. Romualan käännetty verovelvollisuus koskisi tavaran eli tiettyjen romujen ja jätteiden myyntiä. Pykälän 4 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus tavaran myynteihin ja uuteen 8 d §:ään. Näiden tavaroiden myyjä koskisivat siten rekisteröitymis- ja ilmoittamisvelvollisuutta koskevat säännöt.

149 a §. Pykälässä säädetään verovelvollisuuden alarajaan liittyvän huojuksen määrätymisperusteista. Sen 5 momentin 4 kohdan mukaan huojuksesta ei saa ostajana 2 a, 8 a—8 c ja 9 §:n perusteella suoritettava verosta. Pykälän 5 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

209 e §. Pykälässä säädetään lain 209 b §:ssä tarkoitetussa laskussa vaadittavista tiedoista. Pykälän 1 momentin 12 kohdassa säädetään muun ohessa siitä, että jos verovelvollinen on 2 a, 8 a—8 c tai 9 §:n perusteella ostaja, laskussa on oltava merkintä ”käännetty verovelvollisuus”. Pykälän 1 momentin 12 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 8 d §:ään.

2 Voimaantulo

Laki tulisi voimaan vuoden 2015 alusta.

Lakia sovellettaisiin, kun veron suorittamisvelvollisuus syntyy lain voimaantulua.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 2 §:n 1 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 102 a §:n 2 momentti, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta, 149 a §:n 5 momentin 4 kohta ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta ja 149 a §:n 5 momentin 4 kohta laissa 686/2010 sekä 102 a §:n 2 momentti ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta laissa 399/2012, sekä

lisätään lakiin uusi 8 d § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

2 §

Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (*verovelvollinen*) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavarahan tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a—8 d tai 9 §:ssä toisin säädetä.

Romun ja jätteen ostajat

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos ostaja on arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike);

2) kuparijätteet ja -romu (7404-alkuinen CN-nimike);

3) nikkelijätteet ja -romu (7503-alkuinen CN-nimike);

4) alumiinijätteet ja -romu (7602-alkuinen CN-nimike);

5) lyijyjätteet ja -romu (7802-alkuinen CN-nimike);

6) sinkkijätteet ja -romu (7902-alkuinen CN-nimike);

7) tinajätteet ja -romu (8002-alkuinen CN-nimike);

8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101—8113-alkuiset CN-nimikkeet); sekä

9) galvaanisten parien, galvaanisten paritojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3—5 §:ää sovellettaessa veroton.

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista liiketoimintaa varten:

1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan tavaraa tai palvelusta suoritettavan veron taikka ostosta 8 a—8 d tai 9 §:n perusteella suoritettavan veron;

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a—8 d tai 9 §:n nojalla suoritettavan veron taikka yhteisö-hankinnasta suoritettavan veron vähentämisestä, edellytyksenä on lisäksi, että verovelvollinen on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa tai että vero on määrätty maksettavaksi. Jos verovelvollinen ei saa myyjältä 1 momentissa tarkoitettua laskua, vähennysoikeuden edellytyksenä on ve-

rovelvollisen itse laatima tosite, josta ilme-
nevät soveltuvien osin 209 e §:n 1 momentissa
tarkoitettut tiedot sekä ostosta tai yhteisöhan-
kinnasta suoritettava vero ja verokanta.

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on
oikeus saada palautuksena tavarahan tai palve-
lun hankintaan sisältyvä arvonnävero, jos
hänellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaik-
kaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän
ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodos-
sa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä
kuin:

1) myyntiä, josta ostaja on 8 a—8 d tai
9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostaja-
na on valtio; ja

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada
palautuksena tavarahan tai palvelun hankintaan
sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

3) toimintaan, josta ostaja on verovelvolli-
nen 8 a—8 d §:n perusteella; tai

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muu-
ta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen

oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää
palautusoikeuttaan, sovelletaan tämän pykä-
län 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista
myynneistä:

4) tavarahan tai palvelun myynti, josta ostaja
on 8 b—8 d §:n perusteella verovelvollinen.

149 a §

Huojennusta ei saada:

4) ostajana 2 a, 8 a—8 d ja 9 §:n perusteel-
la suoritettavasta verosta; eikä

209 e §

Edellä 209 b §:ssä tarkoitettussa laskussa on
oltava seuraavat tiedot millä tahansa kielellä:

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a—8 d tai
9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää
vastaavan säännöksen perusteella ostaja,
merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Tätä lakia sovelletaan, kun veron suoritta-
misvelvollisuus syntyy lain tultua voimaan.

Helsingissä 10 päivänä huhtikuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Valtiovarainministeri *Jutta Urpilainen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 2 §:n 1 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 102 a §:n 2 momentti, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta, 149 a §:n 5 momentin 4 kohta ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentti, 102 §:n 1 momentin 1 kohta, 122 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 3 kohta, 133 §:n 4 momentin 4 kohta ja 149 a §:n 5 momentin 4 kohta laissa 686/2010 sekä 102 a §:n 2 momentti ja 209 e §:n 1 momentin 12 kohta laissa 399/2012, sekä

lisätään lakiin uusi 8 d § ja sen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (*verovelvollinen*) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavarán tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:ssä toisin säädetä.

Ehdotus

2 §

Velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa (*verovelvollinen*) 1 §:ssä tarkoitetusta myynnistä on tavarán tai palvelun myyjä, ellei 2 a, 8 a—8 d tai 9 §:ssä toisin säädetä.

Romun ja jätteen ostajat

8 d §

Verovelvollinen 2 momentissa tarkoitetun romun ja jätteen myynnistä on ostaja, jos ostaja on arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan seuraaviin tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2658/87 tarkoitettuihin romuihin ja jätteisiin siinä muodossa kuin yhdistetty nimikkeistö oli voimassa 1 päivänä tammikuuta 2013:

1) rautapohjaiset jätteet ja romu; romusta sulatetut harkot, rautaa tai terästä (7204-alkuinen CN-nimike);

2) kuparijätteet ja -romu (7404-alkuinen CN-nimike);

3) nikkelijätteet ja -romu (7503-alkuinen CN-nimike);

4) alumiinijätteet ja -romu (7602-alkuinen

CN-nimike);

5) lyijyjätteet ja -romu (7802-alkuinen CN-nimike);

6) sinkkijätteet ja -romu (7902-alkuinen CN-nimike);

7) tinajätteet ja -romu (8002-alkuinen CN-nimike);

8) muista epäjaloista metalleista koostuva jäte tai romu (8101—8113 -alkuiset CN-nimikkeet); sekä

9) galvaanisten parien, galvaanisten paristojen ja sähköakkujen jätteet ja romu; loppuunkäytetyt galvaaniset parit ja paristot sekä loppuunkäytetyt sähköakut (854810-alkuinen CN-nimike).

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos myynti olisi 3—5 §:ää sovellettaessa veroton.

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista lii-
ketoimintaa varten:

1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan ta-
varasta tai palvelusta suoritettavan veron
taikka ostosta 8 a – 8 c tai 9 §:n perusteella
suoritettavan veron;

102 §

Verovelvollinen saa vähentää verollista lii-
ketoimintaa varten:

1) toiselta verovelvolliselta ostamastaan ta-
varasta tai palvelusta suoritettavan veron
taikka ostosta 8 a—8 d tai 9 §:n perusteella
suoritettavan veron;

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:n
nojalla suoritettavan veron taikka yhteisöhan-
kinnasta suoritettavan veron vähentämisestä,
edellytyksenä on lisäksi, että verovelvollinen
on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvel-
vollisuutensa tai että vero on määrätty mak-
settavaksi. Jos verovelvollinen ei saa myyjäl-
tä 1 momentissa tarkoitettua laskua, vähen-
nysoikeuden edellytyksenä on verovelvollisen
itse laatima tosite, josta ilmenevät soveltuvien
osin 209 e §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot
sekä ostosta tai yhteisöhankinnasta suoritetta-
va vero ja verokanta.

102 a §

Jos kyse on ostosta 2 a, 8 a—8 d tai 9 §:n
nojalla suoritettavan veron taikka yhteisö-
hankinnasta suoritettavan veron vähentämi-
sestä, edellytyksenä on lisäksi, että verovel-
vollinen on täyttänyt 162 §:ssä säädetyn il-
moitusvelvollisuutensa tai että vero on mää-
rätty maksettavaksi. Jos verovelvollinen ei
saa myyjältä 1 momentissa tarkoitettua las-
kua, vähennysoikeuden edellytyksenä on ve-
rovelvollisen itse laatima tosite, josta ilme-
nevät soveltuvien osin 209 e §:n 1 momentissa
tarkoitettut tiedot sekä ostosta tai yhteisöhan-
kinnasta suoritettava vero ja verokanta.

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on oi-
keus saada palautuksena tavaran tai palvelun
hankintaan sisältyvä arvonlisävero, jos hänel-

122 §

Ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on
oikeus saada palautuksena tavaran tai palve-
lun hankintaan sisältyvä arvonlisävero, jos

lä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodossa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä kuin:

1) myyntiä, josta ostaja on 8 a – 8 c tai 9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostajana on valtio; ja

hänellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, josta hän suorittaa liiketoimia, ja jos hän ei harjoita Suomessa liiketoiminnan muodossa muuta tavaroiden ja palvelujen myyntiä kuin:

1) myyntiä, josta ostaja on 8 a—8 d tai 9 §:n nojalla verovelvollinen tai jossa ostajana on valtio; ja

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

3) toimintaan, josta ostaja on verovelvollinen 8 a – 8 c §:n perusteella; tai

131 §

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena tavarain tai palvelun hankintaan sisältyvä vero, jos hankinta liittyy:

3) toimintaan, josta ostaja on verovelvollinen 8 a—8 d §:n perusteella; tai

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muuta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää palautusoikeuttaan, sovelletaan tämän pykälän 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista myynneistä:

4) palvelun myynti, josta ostaja on 8 b tai 8 c §:n perusteella verovelvollinen.

133 §

Henkilöön, joka ei harjoita Suomessa muuta kuin 131 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaa myyntiä ja joka ei halua käyttää palautusoikeuttaan, sovelletaan tämän pykälän 3 momenttia vain, jos kyse on seuraavista myynneistä:

4) *tavarain tai* palvelun myynti, josta ostaja on 8 b—8 d §:n perusteella verovelvollinen.

149 a §

Huojennusta ei saada:

4) ostajana 2 a, 8 a – 8 c ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta; eikä

149 a §

Huojennusta ei saada:

4) ostajana 2 a, 8 a—8 d ja 9 §:n perusteella suoritettavasta verosta; eikä

209 e §

Edellä 209 b §:ssä tarkoitettussa laskussa on oltava seuraavat tiedot millä tahansa kielellä:

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a – 8 c tai 9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää vastaavan säännöksen perusteella ostaja, merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

209 e §

Edellä 209 b §:ssä tarkoitettussa laskussa on oltava seuraavat tiedot millä tahansa kielellä:

12) jos verovelvollinen on 2 a, 8 a—8 d tai 9 §:n taikka toisen jäsenvaltion 2 a tai 9 §:ää vastaavan säännöksen perusteella ostaja, merkintä ”käännetty verovelvollisuus”;

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 ____.*

*Tätä lakia sovelletaan, kun veron suoritta-
misvelvollisuus syntyy lain tultua voimaan.*
